

Fra **MAX** til **500** ...

FØLG MED, IMENS VI SAMMEN LAVER DANMARKS NYE SKOLE-
SANGBOG, DANSK SANG 500. FREM MOD UDGIVELSEN SÆTTER VI
I HVERT NUMMER AF MUSIKLÆREREN FOKUS PÅ FORSKELLIGE
ASPEKTER VEDRØRENDE SELVE DET AT LAVE EN SANGBOG.
HUSK, AT DU TIL ENHVER TID KAN GÅ IND PÅ [DANSKSANG.DK/
DS500](http://DANSKSANG.DK/DS500) OG LÆSE MERE OM ARBEJDET MED BOGEN.

Redaktionen

HEY, HVORFOR LYDER DET IKKE, SOM DET PLEJER?

De fleste sangbogs-entusiaster kender den banebrydende sangbog *555 sange*, der udkom på Edition Egtved i 1972. Bogen er unik, fordi det her var første gang, at man på dansk jord samlede et – i ordets bedste og bredeste forstand – broget repertoire, som med inddragelse af en større mængde engelsksprogede sange (herunder spirituals og sågar Bob Dylans *Blowin' in the Wind* side om side med Pete Seegers *Where Have All the Flowers Gone*) gjorde op med de mere traditionelle sangbøger.

I skrivende stund, altså 50 år senere, er det interessant at sammenligne indholdsfortegnelsen fra *555 sange* med en række nyere, danske sangantologier; for her ser vi et overraskende tydeligt eksempel på, hvordan vi 'arver' hinandens repertoire, generation for generation, sangbog for sangbog. Der skal altså virkelig rokkes meget ved "moders gamle rok", før der kommer nye varer på hylderne. Prøv selv at lave et par stikprøver ...

Selvfølgerlig – og heldigvis – sker der løbende udskiftning i og fornyelse af repertoire. Det gælder både nye udgaver af ældre sangbøger og i særdeleshed for de nye 'koncept-

A⁷C⁶

G/h

Em

/g

G/d

A⁷C⁶

**DU KAN
STADIG NÅ DET!
HVORFOR SYNGER VI ALDRIG
DEN HER? ...**

Disse spalter er i de kommende numre af MUSIKLÆREREN åbne for alle de gode argumenter, der findes, for at synge glemt guld. Skriv en lille introduktion til din 'glemte' yndlingssang og send den til jakob@dansksang.dk – så deler vi den med alle de sangglade læsere i et kommende nummer af bladet.

sangbøger', som fra tid til anden ser dagens lys. *Kirkesangbogen* fra 2017, udgivet af Det Kgl. Vajsenhus, er et nyere eksempel på en konceptsangbog, som er helt sig selv og forsøger at bygge bro mellem det traditionelle salmestof, moderne 'bysalmer' og verdslige, eksistentielt orienterede sange. *Morgensangbogen – til hele dagen* fra 2021, udgivet af Dansk Sang, Musiklærerforeningens forlag, er også en ny blomst i fællessangens have og endnu et eksempel på en konceptsangbog, der, ligesom *555 sange*, henvender sig til grundskolen. Jo, der findes heldigvis mange sangbøger og sange, der skal synges endnu!

Nå, for nu at vende tilbage til overskriften ovenfor ... Blandt udfordringerne ved at lave en sangbog til 'samtiden' står det centrale spørgsmål: Hvad så med becifringerne? Det er en ren Pandoras æske at åbne op for den snak, og for mange er det et utroligt følsomt område. Og det er sådan set ikke så underligt, og de fleste læsere af disse linjer har nok med stor sandsynlighed mindst én gang stillet spørgsmålet: "Hey, hvorfor lyder det ikke, som det plejer?". Det er der (som oftest) en god forklaring på; nemlig den at udgiveren har foretaget en målgruppeanalyse og opsat retningslinjer for kompleksitetsgraden af bl.a. becifringer, melodinotation og form. Og altså for becifringernes vedkommende: Hvor mange (harmonisk ryt-

me; herunder hvor mange akkordskift og det overordnede antal forskellige akkorder) og hvor komplekse (harmoniske udvidelser; dvs alterationer, tilføjelser, forudhold m.m.)?

Hvor der tidligere overhovedet ikke var noget, der hed becifringer (jo, vi ved godt, at der findes generalbasnotation, men det er en anden historie) og de fleste sangværker blev udbredt ved hjælp af nedskreven klaversats eller lignende, var der ikke tvivl om komponistens harmoniske intentioner. I takt med grammofonens indtog og – senere endnu – der kom strøm på guitaren, blev hele præmissen for sangskrivningens kunst og formidlingen af værkerne forandret for altid. Nu var det ikke længere 'tidens toner' tilrettelagt for firhændigt klaver, husmusikken i petroleumlampens skær, der klingede i de små hjem; nej, nu kunne (og kan) vi læne os tilbage i sofaen og lytte til kendte artister i vores egen stue uden at skulle besvære os med at skulle læse noder. Her kom vi lidt ud ad tangenten; men det skal man ikke være nervøs for, når det handler om musik! ...

Tilbage til vores målgruppeanalyse: En moderne sangbog med noder og becifringer henvender sig til det 'syngende og spillende folk', og som medlemmer af den gruppe har vi en klar, intuitiv fornemmelse af, hvordan 'en sang lyder'. Hvad angår hitliste-repertoiret, så har vi en auditiv, klingende, reference i form af artistens indspilning, som med over 20 millioner streams hænger i øret. Hvis en

De fire nodeeksempler viser, hvordan man med udgangspunkt i Weyses oprindelige harmonisering (**eksempel 1** fra førsteudgaven af "Morgensange for børn", 1837) af *I østen stiger solen op* kan reducere i antallet af akkorder og derved nedsætte den harmoniske rytme. Læg i øvrigt mærke til, at man sang den i A-dur i 1837. I Dansk Sang MAX fra 2014 står den i G-dur, og Højskolesangbogen fra 2020 har sat den ned i F-dur ...

Eksempel 2 er en becifringsudgave af den oprindelige klaversats. Den harmoniske rytme er høj, og der er akkordskift på hver ottendedel. Her skal man holde tungen lige i munden!

Eksempel 3 er taget fra Dansk Sang MAX fra 2014. Ud over at være sat en tone ned i forhold til originaludgaven så er de mange mange akkordskift i et vist omfang reduceret – og her på en smart måde: De angivne bastoners samklang med melodien (fx i takt 1 og 5) giver os 'duften' af originalsatsen, men i en mere læsevenlig udgave. Læg også mærke til, at den i eksempel 2 formindskede akkord, treklngen G[#]°/b, på sidste slag i femte takt nu er omtydet til en Am⁶ og således her betragtes – eller i hvert fald *noteres* – som var det en firklng. Am⁶ (der i en af sine omvendinger kan noteres som F[#]°/a, den 'halvformindskede septimakkord', hvorved den trods alt kommer lidt mere i slægtskab med notationen i eksempel 2) er muligvis lettere at læse, men rent harmonisk stemmer de n ikke overens med komponistens oprindelige intention.

Der en udbredt tendens til, at man i sangbøger ikke sonderer syn-derligt mellem 'o'- og 'o⁷'-becifringen – dvs. henholdsvis formindsket treklng (to små tertser stablet på hinanden) og formindsket firklng (tre små tertser) – men her burde vi nok generelt være mere konsekvente.

Eksempel 4 er en stærkt reduceret harmonisk version. Hvilken af de fire udgaver foretrækker du?

sangbogsudgiver kaster sig ud i at aflytte og notere en sådan sang og sågar putter den i en sangbog, så er den gængse holdning blandt brugerne, at så skal vi også have alle harmonierne med.

Advarsel! Her kommer en generalisering (og det er ikke en kvalitativ bedømmelse, men nærmere en nøgtern konstatering): Inden for hitliste-repertoire i 2020'erne er der ikke tradition for en høj harmonisk rytme (der er altså forholdsvis få akkordskift), men derimod tale om et unikt blend af mange musikalske parametre, udvidede former (kontraststykker, broer) og et stort fokus på producerens rolle som sound-mager. Det er derfor ikke så problematisk på det *harmoniske område* at tilgodese vores samtidsmusik i en sangbog.

Eksempel 1

Eksempel 2

Men hvordan så med det ældre, traditionelle stof – altså dér hvor det hele er nedskrevet i firstemmig klaversats og dette ofte efter helt særlige regler? Det er typisk dér, hvor det becifringsspillende folks vande deler sig: "Hvorfor skal der være akkordskift på hver meloditone, når man bare kan spille en D-durakkord i hele takten?" Ja, det er rigtigt, men andre vil til det sige (undskyld at vi næsten gentager os selv): "Hey, hvorfor lyder det ikke, som det plejer?"

Derfor kan det nogle gange virke inkonsekvent, når dele af repertoire i en sangbog (fx salmer og det ældre sangstof, tænk her bl.a. på C.E.F. Weyses og Carl Niensens melodier) har mange becifringer, mens andre sange måske blot har akkordskift for hver takt (eller sjældnere) – tænk

Eksempel 3

der. Guld paa Sky, gaar
nd og By.

G /d /h Em C6 D G D/f# G D Em7 A7 D

1. I ø - sten sti - ger so - len op, den spre - der guld på sky,

G/h C /g /c Am6 Em G/h D /c G/h C G/d D7 G

går o - ver hav og bjer - ge - top, går o - ver land og by.

Eksempel 4

E F#m7 B E A/c#

- der guld på sky, går

D A/e E7 A

ver land og by.

G D G A D

I ø - sten sti - ger so - len op, den spre - der guld på sky, går

C G D G

o - ver hav og bjer - ge - top, går o - ver land og by.

her på Kim Larsens *Papirklip* eller Bjarne List Nissens *Når man først har vinger*. Her er det ikke, fordi udgiveren har glemt at opstille retningslinjerne for becifring; det er ganske enkelt fordi retningslinjen er: Kom så tæt på forlægget som muligt. Den præmis kan – og skal! – naturligvis løbende diskuteres.

Da udgiverne bag *555 sange*, Thomas Alvad og Svend-G. Asmussen, skulle forholde sig til netop becifringsudfordringen inden for visse dele af repertoire, blev deres 1972-svar på spørgsmålet formuleret i forordet: "Denne bog er beregnet til énstemmig sang på 2.-10. klassestrin ... Sangene kan ledsages af klaver, guitar eller et andet akkordinstrument samt basinstrumenter, der kan følge

becifringen. Hovedparten af melodierne er becifrede; kun afsnittet med salmer samt enkelte andre melodier er fundet uegnede til becifring ..." Således blev brugerne af salmestoffet henvist til diverse melodisamlinger, fx *Den Danske Doralbog* og – som den hed på det tidspunkt – *Folkehøjskolens Melodibog*. Det hører med til historien, at der stadig i dag findes levende eksempler på komponister, der sværger til klaversatsen (altså 'ren' nodesats) som den eneste formidlingsform af deres værker på tryk og derfor takker pænt nej på spørgsmålet om, hvorvidt de vil medvirke i en sangbog med becifringer.

Jo, der er meget at tale om! Skal vi en dag vende spørgsmålet om B versus H?